

AMERİKÂN HUKUKUNDA TELSİK

Yazan: Asistan Tuğrul ANSAY

PLÂN

- § 1. Genel olarak telsik
- § 2. Telsikin şartları
- § 3. Telsikin esas şartları
 - A. Genel esas şartlar
 - B. Özel esas şartlar
- § 4. Telsikin şekil şartları
- § 5. Telsikin tesir ve neticeleri

§ 1. Genel olarak telsik :

Telsik, «kanunun tayin ettiği şartları haiz olan bir yabancıya, talebi üzerine selahiyetli makam tarafından tabiiyet verilmesidir», diye en iyi bir şekilde tarif edilebilir (1). Amerikan hukukunda tabiiyet iktisabı yollarından en önemlisi telsiktir. Amerikan Anayasası sarîh olarak bunu belirtmiştir (2). Fakat bir anayasadan bu telsik yolunun teferruatını tanzim etmesi beklenemez. Bu hususu, Anayasanın kendisine selâhiyet verdiği kongre, 27 Haziran 1952 de çıkardığı Tabiiyet Kanunu ile tamamlamıştır (3). Bu kanuna göre telsik, bir kimseye bir devlet tabiiyetinin do-

(1) Prof. Osman F. Berki - Devletler Hususî Hukuku., Ankara 1949. s. 67.

(2) Ek madde XIV Kısım 1.

(3) Amerikan Kongresi tarafından 27 Haziran 1952 tarihinde kabul edilen ve 24 Aralık 1952 tarihinde Türkiye saati ile 12.01 de meriyete girmiş olan kanun (Zafer Gazetesi 6 Kasım 1952 ye bak.): Public Law 414 - 82 d Congress, Chapter 477 - 2d Session, Mc. Carran ve Walter tarafından teklif edildiği için Mc Carran - Walter Kanunu veya Muhaceret ve Tabiiyet kanunu adı ile de anılır. Bundan evvelki 1940 Tabiiyet Kanunu 3 Mayıs 1939 tarihinde Temsilciler Meclisi, Muhaceret ve Telsik Komitesi Sekreteri tarafından teklif edilmişti. (Richard W; Flourney - Revision of the Nationality Laws of the U. S.; The American Journal of International Law, Ocak 1940, Cilt: 34, No: 1, Sayfa: 36) ve 14 Ekim 1940 da kabul edilip 13 Ocak 1941 de yürürlüğe girmişti.

Yeni kanunda emniyet tedbirleri artırılmış, tabiiyet iktisabı usulü değiştirilmiştir; diğer bakımlardan da farklar vardır. Buna rağmen daha meriyete girmeden büyük tenkidler ile karşılaşmış ve kanun geriye doğru bir adım olarak vasıflandırıl-

ğuştan sonra herhangi bir şekilde bahşedilmesidir (4). Yani aşağı yukarı, telsik kelimesi ile bütün bizim müktesep tabiiyet dediğimiz haller ifadeye çalışılıyor ki bu durum Amerikan hukukunun bir hususiyetidir. Çünkü, orada evlenme, evlât edinme, evlenen ve evlât edinilen şahısların bizzatıhi Amerikan Vatanışlığını almalarına sebep olamaz. Bu gibi şahısların da telsik yoluna baş vurmaları şarttır.

Prensip olarak Amerikan hukukunda telsike bir mecburiyet bahşedilmemiştir. Yani, hiç bir fert mecburen Amerikan vatandaşı olamaz (5).

Diğer taraftan Amerikan hukukunda telsikin en mühim karakteri şurada belirlemektedir; telsik fert için bir lütuf değil, bir haktır (6). Yani kanunun göstermiş olduğu muayyen şartları haiz olan her şahıs telsik talebinde bulunabilir, ve bu takdirde şahsa Amerikan tabiiyetini vermek mecburiyeti vardır. Bu esas ilk defa 1926 da yüksek Mahkeme Yargıçlarından Brandeis tarafından ortaya atılmış ve Kongrece 1940 Tabiiyet Kanunu ile teyit edilmiştir (7).

İşte bu ana prensip dolayısı ile Amerikan hukukunda telsik Avrupa memleketlerindeki telsikten farklı bir mahiyet almıştır; bu sebepten telsik için gereken şartlar arttırılmış; gine bu sebepten şekil bakımından telsike karar vermek hususu teşrii ve icrai organlara bırakılmamış, kazai mercilere tevdi edilmiştir.

§ 2 Telsikin Şartları :

Telsikin genel tarifinden anlaşılacağı üzere telsike karar verebilmek için bir takım şartların yerine getirilmesi gereklidir. Bu şartları biz, esas şartları ve şekil şartları diye ikiye ayırabiliriz. Ayrıca esas şartlar da genel esas şartlar ve özel esas şartlar diye ayrılabilir. Şu halde bu taksime uyarak, evvelâ telsikin genel esas şartlarını inceliyelim :

§ 3 Telsikin esas şartları :

A) Genel esas şartlar: (1) Ehliyet şartı: Amerikan hukukunda eh-

miştir. (Developments in the Law - Immigration and Nationality, Cilt: 66 Harvard Law Review s. 643 - 745, s. 646, 647). Mamafih bu tenkitlerin ekseriyeti mevzuumuzu alakadar eden hususlarda değil, muhaceret kısmındadır. (Bak. New - York Herald Tribune 13-X-1952 s. 6 ve 15-X-1952 S. 4 - European Edition).

(4) 1952 Tabiiyet Kanunu Sec. 101 (a) (23) Diğer tarifler, Hyde, Charles Cheney International Law, Chiefly as Interpreted and Applied by the United States, e: II, 2. bası, Boston 1947, s. 1087.

(5) Hyde - Age, s. 1088. Bu hususa telsikin neticeleri bahsinde ayrıca temas etmeğe çalışılacaktır.

(6) Amerikan Jurisprudence 1936, cilt: 2, s. 562 telsik bir lütuftur, hak değildir diyor. Bk. Prof. O. Berki - DHH - s. 68 :

(7) Hyde - Age, s. 1905.

liyetin tayini için yalnız muayyen bir yaş haddi esas olarak kabul edilmiştir. 18 yaşını doldurmuş olan şahıslar telsik talebinde bulunabilirler (8). Bu şekilde bir yaş haddinin tespiti, elbetteki diğer memleketlerin «ehliyet» şartına nazaran daha katidir ve ihtilafların çıkmasına daha az sebep olur. Çünkü, hangi memleket kanununa göre şahsın ehil olup olmadığını tespiti hususu bahis konusu olmaz. Buna rağmen hemen her memlekette yaş ayıdır.

(2) İkamet şartı: Amerika Birleşik Devletleri ilk kurulduğu zamanlarda yapılan vatandaşlık kanunlarına ikamet şartı ilâve edilmemişti. Belki bu noksan o zaman için pek önemli değildi. Fakat daha o zamanlar görülmüş ve tenkit edilmişti. Halbuki bugünkü kanunları, ikamet şartını telsikin en esaslı şartlarından biri olarak kabul etmiştir (9).

Bu şartın iki bakımdan önemi vardır. Evvelâ, müstakbel vatandaşı hakkında bir devlet, kısmi bir malumat toplamış olur; diğer taraftan, ülkesinde oturmayan bir şahsa tabiiyet vermek doğru değildir (10). Bilhassa bu son husus Amerika Birleşik Devletleri için çok önemlidir. Çünkü, bilindiği gibi Amerikan Milleti denilen topluluk, muhtelif ırklara, dillere ve dinlere mensup insanlardan meydana gelmiştir. Ancak ikamet sayesinde bu şahıslar Amerikan camiasına bağlanabilirler. Bu yüzden «ikamet şartını», Tabiiyet kanunu «devamlı ikamet» olarak kabul etmiştir.

İkamet müddeti prensip olarak beş senedir (ki bunun hiç olmazsa 2,5 senesi zarfında Amerika'da fiilen bulunmak gerekir. Ayrıca, şahsın müracaat ettiği federe devlet arazisi dahilinde de 6 ay oturması gerekir (11).

(8) Eski kanunda 20 yaş esas olarak kabul olunmuştu. Çünkü, o kanundaki şekle göre bir aday telsik talebinden iki sene evvel bir «ilk kâid» ile rızasını beyan etmek zorunda idi. Bu kâidi 18 yaşında verse bile iki sene beklemeden sonra telsik talebi için mahkemeye gidebileceğinden 20 yaşından evvel Amerikan vatandaşlığını iktisap etmek imkânsızdı (Bk. Margaret E. Hail - How to Become a citizen of the United States 2. bası 1953 New - York, Legal Almanac Series no; 8 s. 76).

(9) Flourney, Richard - Revision of Nationality Laws of the United States s. 39. Burada daha fazla malûmat vardır.

(10) Prof. O. Berki - DHH, s. 69.

(11) Madde. 316 (a) Altı aydan fazla bu devamlı ikamete ara verilirse, ikamet şartı yerine getirilmemiş olur. Fakat 6 ay ile 1 sene arasında dönemeyip de bu dönememesinin makul bir sebebi olursa ikamete devamlı nazarı ile bakılabilir (M. 316 (b). Tafsilât için Bk. Hyde, Age. s. 1102 ve M. Hall Age. s. 28 vd. ve Hackworth, Green Haywood - Digest of International Law Cilt: III, 1942 Washington, s. 74 - 75. Bundan başka, Attorney General (Baş Savcı) dan izin almak suretiyle bu ikamete daha fazla ara verilebilir.

(3) Bağlılık Şartı: Telsik talep eden şahıs ayrıca Amerika Birleşik Devletlerine olan bağlılığını ispat etmelidir (12). Meselâ, Amerikan tabiiyetinden iskat edilmiş bir şahıs umumiyetle, bağlılık şartına muhalefet etmiş olduğundan telsik talep edemez. Gine bu yüzden, harp esnasında Amerikan ordusundan kaçanların telsik talep edemeyecekleri belirtilmiştir (13). Bu gibi kovulan ve kaçan şahıslar Birleşik Devletler vatandaşlığına olmağa liyakatsizliklerini memleketin kötü günlerinde göstermişlerdir.

Şahsın Birleşik Devletlere bağlı olup olmadığı, 5 senelik ikamet devresi esnasındaki durumu tetkik edilerek anlaşılır. Ayrıca kanun bu hususta yardımcı olmak üzere bir takım karineler koymuştur. Bunları yardımcı şartlar adı altında toplayabiliriz:

- a — İngilizce konuşabilmek,
- b — Kültürel imtihana tabi olmak,
- c — Telsik talepnameğine imza atabilmek vs.

(4) İyi ahlak sahibi olmak şartı: Telsik talep eden her şahıs, Anayasanın esaslarına bağlılığını ve Birleşik Devletlerin saadetini arzu ettiğini ve iyi ahlaki karaktere malik olduğunu ispat etmelidir. Bu şart en önemli şartlardan biridir. Şartın tahkiki işi, «Muhaceret ve Telsik İdaresi» adı ile teşkil edilmiş idareye tevdi edilmiştir. Ayrıca 5 senelik ikamet müddetinde de şahsın yaşayışı tahkik edilir. Telsik talebinde bulunan şahıs, demokratik prensipleri benimseyip, totalitarizmin düşmanı olmalıdır (15).

Telsik talebinde bulunmazdan evvelki on yıl içinde, her hangi bir devlet idaresini yıkmak için muhalefette bulunan, bu hususta bir cemiyet kuran ve bunlara benzer sabotaj gibi fiilleri işleyen, bu hususta yazılar yazan ve tevzi eden ve başka şekillerle bu gibi fiilleri kolaylaştıran şahıslar telsik talebinde bulunamazlar (16).

(12) 1952 Tabiiyet Kanunu M. 312.

(13) M. Hall, Age, s. 6. Tabiiyet Kanunu m. 314.

(14) Bu suallerin klasikleşmelerinden bir tanesi: Lüzum halinde, bu memleket müdafaası için canınızı seve seve verebilir misiniz? d.r. Frederic A. Ogg ve P. Orman Ray - Essentials of American Government, 6. bası, New York, s. 93 Not 15.

(15) Suç işlemiş olmak iyi ahlaklığı ortadan kaldırır (Bu hususta misaller için Bk. Immigration and Nationality C: 66 Harv. Law Rev. S. 711). Aynı zamanda Poligamist, itiyadi sarhoş v.s. de olmamak gerekir (M. Hall - Age. S. 40, 41);.

(16) 1952 Tabiiyet Kanunu M. 313. İlk defa 29 Haziran 1906 da konmuştur. U. S. Code, 1946 baskısı, Cilt: I, Washington 1947, Title 8, § 705. 1950 de komünist teşekküller kuranlar da bu guruba dahil edilmişlerdir. U. S. Code Supplement IV § 705. Ayrıca Bk: Immigration and Nationality C: 66 Harv. Law Rev. s. 708, 709.

(5) Devamlı ikamet için kanuni olarak Amerikaya girmek şartı: Bu şartın mevcut olması dolayısı ile kaçak olarak Amerikaya girenler telsik talebinde bulunamazlar. Ancak muhaceret kanunlarındaki şartlara göre girenler veya muteber bir pasaportla girip sonradan Amerika'da kalanlar bu şartı yerine getirmiş sayılırlar. Şahsın kanuni olarak Amerika'ya girip girmediği Muhaceret ve Telsik İdaresi tarafından tutulan sicillerden anlaşılır (17) (18).

B) Özel esas Şartlar:

(1) Çocuklar: A — Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı tarafından evlat edinilen çocukların telsik olunabilmeleri için aranılan şartlar şunlardır:

1 — Evlât edinen ana veya babanın veyahut her ikisinin Amerikan vatandaşı olması.

2 — Çocuğun 16 yaşına gelmeden evlat edinilmesi.

3 — Üvey ana veya babası tarafından telsik için müracaat edilme-
si.

4 — Bu müracattan evvelki 2 sene zarfında çocuğun devamlı olarak Birleşik Devletler'de oturması ve

5 — Kanuni olarak Birleşik Devletlere girmesi (19).

Eğer çocuk yalnız karı veya yalnız koca tarafından evlat edinilmişse onun Amerikan vatandaşı olması ve çocuğun namına onun hareket et-

(17) Eski 1940 kanununa göre şahıs kendisi ispat zorunda idi. Bunun için de mahkemeye vesika ibraz ederdi.

(18) 1952 Tabiiyet Kanunu'nun getirdiği en büyük yeniliklerden birisi de ırk farkını ortadan kaldırmasıdır (M. 311). Telsik hususunda ırk bakımından Amerikan kanunlarının göstermiş olduğu tekamül enteresandır.

İrk bakımından kabul edilmiş olan farkın esası 1802 ve 1824 kanunlarına kadar gider. Bu kanunlarda yalnız «hür beyaz insanlar» telsik talep edebilir denmişti. 1870 senesinde Afrikalılar hakkında ilaveler yapıldı. Bu hükmün konulması şüphesiz Anayasaya XIV üncü ek madde kısm 1 in ilâvesi üzerine olmuştur. Çünkü kısım 1, zenci esaretine son veriyor ve hiç bir şahsın hayat ve emvalinden mahrum edilemeyeceğini ve kanunlar himayesinde herkezin müsavî olması esasını kabul ediyordu. İşte «Afrikada doğmuş yabancılar ve Afrika neslinden gelenler» ibaresinin esas gayesi, bu zencilere Amerikan tabiiyetini vermektir.

Adı geçen «Hür beyaz insanlar» tâbirinden anlaşılın mâna da değişikliklere uğramıştır: Esas itibariyle beyaz insanlardan Batı Yarım Küresi ırkından olan insanlar anlaşılmakta idi. Fakat 1882 tarihli bir kanun Çinliler'i de muteber ırklar arasına sokmuştu. 1940 tarihli Tabiiyet Kanunu'na göre sadece Japonlar ve Hindistan'ın bazı kısımlarında doğanlar telsik talep edemiyorlardı.

(19) 1952 Tabiiyet Kanunu M. 323.

mesi kafidir. Her ikisi birlikde evlat edinmişlerse her ikisinde de gerekli şartlar mevcut olmalıdır (20).

B — Amerika'nın haricinde Amerikalı ana, baba veya her ikisinden doğan çocuklar (20a):

1 — Çocuğun ana veya babasının veyahut her ikisinin telsik talep bulunduğu anda Amerikan vatandaşı olması,

2 — Vatandaş olan ana veya babası ile birlikte Amerikada ikamet etmesi,

3 — Kanuni olarak Birleşik Devletlere girmesi şartı ile telsik olunabilirler. (m: 322)

(2) Amerikan vatandaşlarının karı veya kocaları: Eski bir Amerikan kanununa göre, «Birleşik Devletler vatandaşı olan bir şahısla evlenen ve kanuni yolla telsik olunmak hakkını haiz şahıslar doğrudan doğruya vatandaşı olarak kabul olunurlardı» (21). Yani kadın telsik yoluna müracaatla Amerikan vatandaşlığını alabilecek vaziyette ise doğrudan doğruya, evlenmekle Amerikan vatandaşı oluyordu. Daha sonraları bu tabiiyet kanunda 1907 de, 1917 de, 22 Eylül 1922 de (Cable Act), 1930 da, 1931 de ve nihayet 24 Mayıs 1934 de tadilat yapılarak Amerikan vatandaşı ile evlenen kadının doğrudan doğruya Amerikan vatandaşı olmayacağı esası kabul olundu (23).

(20) M. Hall, age. s. 52, 53. Bk. Hackwordh, Digest C: III, S. 83.

(20a) Görüldüğü gibi, burada kanun kan esasından ayrılır gibidir. Mafih eğer ana veya babadan Amerikan vatandaşı olanın ikametgâhı çocuğun doğmasına tekaddüm eden zaman zarfında Amerikada işe veya ana babadan Amerika vatandaşı olanı çocuğun doğmasına takaddüm eden bir sene zarfında fiilen Amerikada bulunmuşsa çocuk doğrudan doğruya kan esasına göre Amerikan vatandaşlığını iktisap eder (1952 Tabiiyet Kanunu m: 301 (a) (3) ve (4).

(21) 10 Şubat 1855 kanunu m. 2 (Moore, John Bassett. - A digest of International Law C: III Washington 1906 S. 456 ve Hyde, age s. 1118 ve Hackworth, Digest C: III S. 84. Stowell, Ellery C. - International Law, A Restatement, of Principles, in Conformity with Actual Practise, London 1931 s. 196).

(22) Hyde, age, s. 1119 - 1121; Cable Act ve 24 Mayıs 1934 kanunu hakkında daha fazla tafsilat için bk. Flourney - Adı geçen makale S. 41 vd.

(23) Hackworth - Digest C: III S. 88. Amerikan hukukunda yabancı ile evlenen kadının Amerikan vatandaşlığını kaybetmeyeceği Common Law esası olarak kabul ediliyordu. Bu hususta ilk kanun 1855 kanunu idi. 1907 kanunu ise bunu şöyle vaz etmiştir: Yabancı ile evlenen Amerikalı kadın Amerikada oturmak veya yabancı memleketteki Birleşik Devletler konsolosuna kendini kaydettirmek şartı ile Amerikan vatandaşlığını kaybetmez (Hackworth - Digest C: III S. 251). Bu hususa Shanks v. Dupon davası misaldır: Bir Amerikalı kadın 1781 de İngiliz memurla evlenip 1782 de İngiltereye gitmesine rağmen sırf evlenme fiili ile vatandaşlığını kaybetmemiştir. (Fenwick, Charles G. - International Law 3. bası. New - York 1948 S. 260).

Fakat böyle bir prensibin körü körüne tatbik edilmesi bir takım istenmeyen neticeler husule getirilebilir; koca Amerikan vatandaşı olduğu halde, karısı 5 senedir Birleşik Devletler'de oturmadığı için daha 5 sene yabancı olarak kalır. Bunun neticesinde evliliğin ahengi bozulur. Beri taraftan karıya kolay bir telsik yolu tanımak da yabancıları gayri meşru yollara sevk etmeğe müncer olur. Çünkü bu kadınlar telsikin güç şartlarından kurtulmak için bir Amerikalı ile evlenmek yollarını ararlar. İşte 1952 Tabiiyet Kanunu bu iki noktayı da telif ederek Amerikan vatandaşları ile evlenen karı veya kocaların telsikine dair hususi hükümler vaz etmiştir. Prensip olarak karı veya kocaya tanınan kolaylık, Birleşik Devletler'deki ikamet müddetinde gözükür.

A — Üç senedenberi bir Amerikalı ile evli kadın veya erkek, yalnız üç sene Amerikada ikamet etmekle telsik talebinde bulunabilir. Diğer şartları da ayrıca yerine getirmesi lâzımdır (24). Birlikte yaşamanın, ayrılık, boşanma veya ölüm gibi bir sebeple üç seneden evvel inkitaa uğraması tarafların bu maddeden istifadelerini men eder (25).

B — Birleşik Devletler vatandaşı olan karı veya kocası, Birleşik Devletler Hükümeti veya Amerikan araştırma teşekkülleri veya bir Amerikan firma veya korporasyonu tarafından dışarıya yollanmış olan bir yabancı:

Hiç ikamet etmesine lüzum kalmadan (Amerikada), telsik talebinde bulunabilir. Fakat talepte bulunduğu esnada Birleşik Devletlerde olması ve bu iş bittikten sonra Birleşik Devletlerde devamlı olarak oturacağını mahkeme huzurunda beyan etmesi lâzımdır (26).

(3) Eski Birleşik Devletler vatandaşları: A — Evlenme ile vatandaşlığı kaybedenler: Amerikan hukukunda yukarıda söylediğimiz gibi bir Amerikalı ile evlenmek, evlenen yabancıya doğrudan doğruya Amerikan vatandaşlığını vermez. Bunun aksine olarak, Amerikan vatandaşı olan bir kadın, prensip olarak 1907 kanununa göre bir yabancı ile evlenince Amerikan vatandaşlığını kaybediyordu (27). Nihayet 22 Eylül 1922

(24) 1952 Tabiiyet Kanunu m. 319 (a)

(25) M. Hall Age. s. 49.

(26) 1940 Tabiiyet Kanunu m. 312 ve 1952 Tabiiyet Kanunu m. 319 (b). Daha fazla tafsilat için bk. Hackworth Digest C: III S. 88

(27) 2 Mart 1907 tarihli Kanunu m. 3. Bu prensibin o zamanlar istisnaları vardı. (Hackworth, Digest C: III s. 247 - 248). Meselâ 1862 yılında Cleveland'da doğan İngiliz tebaası ile 2 Mart 1907 den evvel evlenen bir kadın, Birleşik Devletler'de ikametne devam ettiği için Amerikan vatandaşlığını kayıp etmemiş adedilmiş ve kendisine pasaport verilmiştir. Hyde, age. s. 1115.

tarihli Cable Act bu hususta yabancıyla evlenmenin, ırkı bakımından Amerikan vatandaşı olamayacaklarla evlenenler müstesna olmak üzere, Amerikan vatandaşı kadının tabiiyetine tesir etmiyeceğini kabul etti (28). Son 1952 tarihli kanunda ırk bakımından yapılan tefriklerin hiç bir hükmü kalmadığından yabancı ile evlenmek mutlak olarak, artık Amerikan vatandaşı kadının tabiiyetine tesir etmemek icap eder.

22 Eylül 1922 tarihinden evvel bir yabancı ile evlenmekten dolayı veya bu tarihten evvel kocasının, vatandaşlığı kaybetmesinden dolayı Amerikan vatandaşlığını kayıp eden kadın, hiç ikamet şartına riayet etmeden ve kanuni olarak Birleşik Devletlere girip girmediğine bakılmaksızın telsik talebinde bulunabilir (29).

Eğer kadın esasen doğuştan Amerikan vatandaşı iken sonradan vatandaşlığı 22 Eylül 1922 den evvel yabancı ile evlenmekle kaybetmişse, evlilik hali 12 Ocak 1941 den evvel sona ermek şartı ile otomatik olarak Amerikan vatandaşlığını yeniden iktisap eder (30).

B — 13 Ocak 1941 den sonra itaat borçlu olduğu bir yabancı devletin ordusunda hizmet etmekten dolayı Amerikan vatandaşlığını kayıp etmişse:

1 — Birleşik Devletler'de hiç ikamet etmeden (31) telsik talep edebilir.

Kanunun bu gibi şahıslarla kast ettiği, ecnebi bir devlet ordusunda hizmette bulunan asli veya müktesep tabiiyetli Amerikalıların sırf bu sebepten vatandaşlıklarını kayıp etmeleri halidir. Yani hizmetinde çalıştıkları devletin mecburen kendilerine yeni vatandaşlık vermesi hali. (32).

(4) Denizciler (33): Deniz hukukunda hakim olan bir prensibe göre, bir gemide çalışan gemi adamları, bu gemideki hizmetlerinden dolayı geminin bayrağını taşıdığı devletin himayesine mazhar olurlar (34).

(28) Hyde, age. s. 1117.

(29) Bu husus 3 Temmuz 1930 tarihli kanunda ilk tanzimini bulmuştur. Hyde, age. s. 1120.

(30) 1952 Tabiiyet Kanunu m. 324 M. Hall, age. s. 62.

(31) 1952 Tabiiyet Kanunu m. 327 M. Hall, age. s. 64 - 66

(32) M. Hall, age. S. 65. Bu hususta Birleşik Devletler yabancı devletler ile antlaşmalar dahi yapmıştır. Hyde, age. S. 1167 - 1168. İtalyan seçimlerine iştirak edenler için de ayrı bir telsik yolu vardır (M. Hall, age. s. 66, 67).

(33) Bu husustaki içtihatlar, Moore. age. S. 795 vd. dadır.

(34) Hyde, age. s. 1179. Hackworth - Digest C: III s. 417 daha ziyade bu gemi adamlarının hizmet esnasındaki durumlarını ifade eder.

Tabii bu sebepten dolayı şahıslar tabiiyet değıştirmezler. Fakat Amerika Birleşik Devletleri gibi bazı devletler, bu gibi şahısların Amerikan vatandaşlığını almalarında hususi bir yol kabul etmişlerdir. Esas itibarıyla 1918 de tanzim olunan bu kaideler, 1935 de tekemmül ettirilmiş ve son şeklini 1940 kanununda almıştır (m. 324) (35). Son kanun da aşağı yukarı aynı esasları tekrarlamıştır (m: 330):

En aşağı beş sene şerefli olarak ve iyi bir idare ile

a – Birleşik Devletler donanması hariç, devlet gemilerinde veya,

b – Bağlama limanı Birleşik Devletler olan ve bir Amerikalıya ait olan 20 tondan yukarı gemilerde çalışan insanlar bu şekilde hususi bir telsik hakkını kazanırlar.

Bu gibi gemi adamları:

1 – Birleşik Devletlere kanunî olarak girmek şartından muaf tutulmuşlardır.

2 – Birleşik Devletlere ikamet etmek mecburiyetinde değillerdir.

3 – Genel şartlardan olan «iyi ahlaklılık» geminin sahibi v.s. gibi şahıslarca ispat olunur.

Bu maddeden ancak 24 Aralık 1953 den evvel müracaat edenler istifade edebilecektir. Bu tarihten sonrası için bu yol kapanmıştır (36).

(5) Birleşik Devletler silâhlı kuvvetleri mensupları ve evvelce mensup olanlar (37): Bunları da iki guruba ayırarak incelemek mümkündür:

A – I ve II ci Cihan harbinde hizmet edenler:

1 – Birleşik Devletlere kanuni olarak girmek mecburiyetinde değillerdir.

2 – Birleşik Devletlere ikamet etmek mecburiyetinde değillerdir.

3 – «iyi ahlaklılık» yalnız müracaat esnasındaki zaman için ispat olunur. Ordudaki şerefli hizmet, iyi ahlaklılığı ispat eder.

B – Cem'an üç sene hizmette bulunanlar için:

1 – Birleşik Devletler'de ikamet etmek mecburiyeti yoktur.

2 – İyi ahlaklılığın müracaat esnası için ispatı kâfidir.

(6) Amerikan tebaası olup Amerikan vatandaşı olmayan şahıslar:

(35) Bu madde 23 Eylül 1950 de ufak bir tadile uğramıştır. U. S. Code, Supplement IV Title 8 § 725.

(36) Daha beş senelik hizmet süresini doldurmamış olanlar için 23 Eylül 1955 e kadar müsaade edilmiştir (M. Hall, age. s. 69).

(37) Bu husus 1940 Tabiiyet Kanununa ilave edilen 1 Haziran 1948 tarihli kanunda bahis konusu edilmişti. (M. 324 A ya ilâve). 1952 Tabiiyet Kanunu m. 328, 329.

(38). Bilindiği gibi tabiiyet vatandaşlıktan ayrıdır. Vatandaş (39) mefhumu Amerikada tamamen iç hukuktan doğmuştur ve tebaaya nazaran daha dar tutulmuştur (40). Buna rağmen, başka hukuklarda olduğu gibi, Amerikan hukukunda da aralarındaki fark uzun zaman anlaşılammıştır. Birçok kanunlarda iki kelime birbirinin yerine kullanılmıştır (41).

1952 Tabiiyet Kanunu farkı şöyle belirtiyor: «Birleşik Devletler tebaası» kelimesi, hem Birleşik Devletler vatandaşını, hem de vatandaş olmamasına rağmen Birleşik Devletlere devamlı sadakate borçlu olan şahısları icine alır (42). Hali hazırda Amerikan vatandaşı olmayıp, Amerikan tebaası olanlar Swain Adaları ve Amerikan Samoası sekeneleridir. Bu vatandaş olmayan tebaanın, vatandaş olanlardan bazı farkları vardır. Meselâ rey veremezler (43). Bu gibi şahıslar herhangi bir federe devlette 6 ay ikamet ettikten sonra telsik talebinde bulunabilirler. (m. 325).

Bu arada Filipinliler için de bir hususi telsik yolu kabul edilmiştir: 2 Temmuz 1946 da Filipin vatandaşı olan bir yabancı, a) 1 Mayıs 1934 den evvel Birleşik Devletlere girmişse ve b) 1 Mayıs 1934 den beri devamlı olarak Birleşik Devletlerde oturuyorsa kanunî olarak Birleşik Devletlere girip girmediğine bakılmaksızın telsik talebinde bulunabilir (44).

(7) Düşman yabancılar: Birleşik Devletler ile harp halinde bulunan devletlerin aslı veya müktesep tabiiyetli şahısları düşman yabancı addolunurlar. 1940 senesine gelinceye kadar bu gibi şahısların Birleşik Devletler vatandaşı olmasına imkân yoktu. Fakat o zamanki tabiiyet kanunu tanzim olunurken birçok «düşman yabancıların düşman memlekete sadece hukukî bir ile bağlı olup, Birleşik Devletlere daha fazla sadık

(38) Amerikan tebaası olup, vatandaş olmayanlar için bk. U. S. Code, Title 8, § 604.

(39) Subject kelimesi de vatandaş manasına kullanılmaktadır. Bu kelime daha ziyade mutlakiyet devirlerindeki vatanışa verilen isimdir, bu güne kadar kullanıla gelmiştir. (Fenwick - Age. S. 253). «Inhabitant» kelimesi dahi aynı manaya gelmesine rağmen «citizen» kelimesi her ikisine tercih edilmektedir. (Bk. Flourney - Adı geçen makale s. 38); Minor v. Happersett (1875) davasında Baş Yargıç Waite «vatanış» bir milletin azasıdır demıştır.

(40) Hyde, Age, s. 1066 ve Hackworth - Digest C: III s. 1-2 de de fazla tafsilât vardır. Frederick A. Ogg ve P. Orman Ray - Age. s. 90 ayak notcnda farkı belirten misal vardır.

(41) Hackworth - Digest, C: III s. 1-2.

(42) 1952 Tabiiyet Kanunu Section 101 (22).

(43) Immigration and Nationality 66 Harv. Law Rev. s. 703, 704

(44) 1952 Tabiiyet Kanunu m 326

oldukları» görüldü. Bunun üzerine onların da Birleşik Devletler vatandaşları olmaları esası kabul olundu. Son 1952 kanunu da bu prensibi esas itibarıyla kabul etmiştir:

A — Harbin başlamasından evvel müracaat edenlerin müracaatı doğrudan doğruya kabul olunur.

B — Harbin başlamasından sonra müracaat edenlerin taleplerinin kabulü için ya harbin bitmesi beklenecektir, ya da şahıs evvelâ kendisini «düşman yabancı» sınıfından çıkarılmasını talep edecektir.

Böyle bir yabancı telsik için esas müracaatından itibaren bir müddet daha (90 gün) beklemek mecburiyetindedir. Bu müddet esnasında kendisi hakkında bazı idarî muamelelerde bulunulur (45).

Amerika Birleşik Devletler'inde telsikin esas şartları bunlardan ibarettir. Bu esas şartlar yanında ayrıca bazı şartlar daha vardır ki bunlar şekle taallük ederler.

§ 4 Telsikin şekil şartları:

Telsikin şekil şartları daha ziyade usule taallük eden şartlardır. Bir kere Amerika Birleşik Devletlerinde, telsike 'kazai makamların karar vermesi gerektiği prensibinin kabul edilmiş olduğunu tekrarlamak lâzımdır. Devletin icra organları bu hususta verilmiş kararları değiştiremezler (46). 1952 Kanunu, telsik talebinde bulunan şahısların hangi mahkemelere müracaat etmesi gerektiğini 310 uncu maddesinde belirtmiştir (47).

İlk olarak, Amerikan vatandaşlığını iktisap etmek isteyen şahıs ilgili mahkemeye müracaat ederek, bir beyanname doldurur (48). Sonra Baş Savcı kendisi hakkında tahkikata girişir (49). Bu safhayı aştıktan sonra şahıs telsik için bir talepte bulunur. Bunun üzerine mahkemeye davet

(45) M. Hall, age. s. 73 - 75

(46) Hyde, age. S. 1094 - 1095.

(47) Federal ve federe devletlerdeki yargılama usullerini tafsilâtı için bk. Hackworth, Digest C: III s. 34 vd.

(48) 1952 Tabiiyet Kanunu M. 334. Bu hususta yeni kanun 1940 Tabiiyet Kanunu'ndan ayrılmıştır. Eski kanuna göre şahıs Amerikada 3 sene ikamet ettikten sonra «first paper» denilen «ilk kâid» i mahkemeye verir, ancak bundan 2 sene sonra yani cem'an 5 sene sonra telsik talebinde bulunabirdi. Bu 2 senelik müddet zarfında adayın durumu hakkında tetkikat yapılırdı. Yeni kanunun yaptığı bir diğer fark da adaydan kanunî olarak Birleşik Devletler'e girdiğine dair vesika istenmemesidir. Bu husus resen (evvelce söylediğimiz gibi) vize sicillerinden tahkik edilmektedir (Immigration and Nationality, C: 66 Harv. Law Rev. 715).

(49) M. 335

olunur. Yanında iki tane de kendisini iyi tanıyan, Amerikan Vatandaşı şahit bulunması gerekir. Mahkeme evvelce belirttiğimiz şartların mevcut olup olmadığını tetkik eder. Hepsini muteber görürse, şahsa bir yemin verir. Bu safhada bir takım imtihanlara tabi tutulur (50). Otuz günlük (51) bir müddet daha geçtikten sonra nihai karar için bir daha toplanılır. Burada da şahıs ikinci bir kere yemin verip Amerikan vatandaşlığını kazanır (52).

§ 5 Telsikin tesir ve neticeleri:

Telsik bazı devletlerin mevzuatında ferdi tesir icra ettiği halde diğer bazı mevzuatta kollektif bir tesir meydana getirir. Telsikin neticesi ferdidir demek, bu telsik başka şahıslara tesir etmez demektir. Telsike kollektif neticeler tanımak ise, telsik olunan şahısla birlikte onun karısına ve çocuklarına da aynı tabiiyeti vermek demektir. Bunun gayesi ise ailede tabiiyet birliğini temin etmektir (53).

Bugün Birleşik Devletler'e dünyanın her tarafından insan akın etmektedir ve devletin nüfusu gittikçe artmaktadır. Amerika bu akının karşısında nüfusunun az olduğu ilk kuruluş devirlerinde gayet açık davranmıştı. Şimdi vaziyet değişmiştir (54). Hem nüfusun fazla artmasına mani olmak, hem de başka ırk, dil, din v.s. ye malik olan bu şahıslar arasında bir birlik kurarak Amerikan milletini teşkil edebilmek için baş vurulacak çare ancak Amerika'ya candan bağlılık duyanları vatandaşlığa kabulden başka bir şey olmaz. Görülüyor ki Amerikalılar neticede iki zıt görüşü telif etmek vaziyetine düşmüşlerdir: Bir tarafta bu son söylediğimiz hakikat, diğer tarafta ailede birlik temini hususundaki klâsik tez. Neticeyi iki kısımda tetkik edebiliriz:

a) Telsikin kariya tesiri: Bu hususta evvelce adı geçen 22 Eylül 1922 tarihli Cable Act ile kocanın telsikinin kariya tesir etmeyeceği prensibi kabul edilmiştir (55).

b) Telsikin çocuklara tesiri: (56). Bu hususta Tabiiyet Kanunu

(50) İmtihani muhaceret servisi memurları yapar.

(51) İstisnalar için bk. M. Hall, adı geçen eser s. 18. Düşman yabancılar 90 gün beklerler. Seçimlere tekaddüm eden 60 gün zarfında karar vrilmez (m. 336 (c)).

(52) M: 336 vd. Yeminin manasını anlamayan çocuklara yemin verdirilmez.

(54) Prof. O. Berki - DHH, s. 71.

(54) Gazetelerden öğrendiğimize göre Amerika her memleketten gelebilecek muhacirlerin tahditli rakkamlarını esas kabul etmiştir.

(55) M. 2, Hyde, age. s. 1119.

(56) Bu bahiste eski olmasına rağmen genel malûmat, James B. Scott ve Victor M. Maurtua, Observations on Nationality New York 1930, S. 34 vd. da vardır.

daha mülâyim davranmıştır. Filhakika 1952 kanunu ancak şu hallerde telsikin çocuklara tesir edeceğini kabul etmiştir (57).

Yabancı ana babadan Amerika'nın dışında doğan çocuklar ancak,

aa) Ana ve babanın her ikisinin telsiki ile

bb) Bunlardan biri ölmüşse sağ kalanın telsiki ile

cc) Boşanmalarına hükmedilmiş karı veya kocadan, çocuk üzerinde velayet hakkını haiz olanın telsiki ile Amerikan vatandaşlığını iktisap edebilirler. Demek oluyor ki, evli ana babadan yalnız bir tanesinin telsik edilmiş olması (eğer her ikisi de sağ ise) çocuğun tabiiyetine tesir etmez. Fakat bu kadarı kafi değildir, ayrıca, bu telsik esnasında çocuğun Amerikada ikamet etmekte olması veya devamlı ikamete başlaması da gerekmektedir. Yani Amerikada, telsikin çocuğa tesiri ikamet şartı ile kabul olunmuştur. Kanun aynı zamanda kimlerin çocuk sayılacağını da göstermiştir. Bunun için 16 yaşından (58) küçük olmak gerekmektedir (59).

c) Neticeleri: Amerikan vatandaşlığına telsik olunan şahıs, bu tarihten itibaren Amerikan vatandaşlığını ve aynı zamanda tabiiyetini iktisap eder. Yani telsik, makalede şamil değildir (60).

(57) M: 320, 321. Amerikan kitapları bu hususta telsikin bir kollektif netice doğurduğunu kabul etmekte, fakat ayrıca çocukların hususî bazı telsik şartlarını da yerine getirmeleri icabettiğini söylemektedirler. Fikrimizce bu husus tamamen telsikin bir neticesidir ve bu kısımda bahsedilmesi gereklidir. Bk. Prof. O. Berki, DHH, s. 72 - 73.

(58) Diğer memleketler için Bk. James Scott ve Victor Maurtua, age. s. 34.

(59) M. 313, ise aynı şartları, ana veya babadan yalnız biri Amerikan vatan-daşı ise, haline münhasır kılmıştır.

(60) Hyde, age. S. 1093 ve Anayasa Ek Madde XIV.